

EVA MEIJER [NEDERLAND]

EEN ANDER SOORT WIJ

In december bezocht ik koeienrusthuis De Leemweg. Daar wonen runderen die uit het slachthuis ontsnapt zijn, met pensioen mochten, of op een andere manier aan hun lot konden ontsnappen. Samen met een mens, wat kippen, katten en cavia's vormen ze een nieuw soort gemeenschap waar ze in tegenstelling tot de andere miljoenen koeien in Nederland oud kunnen worden, vrienden kunnen maken en gehoord worden.

Onze tijd wordt het Antropoceen genoemd – het geologische tijdperk dat bepaald wordt door menselijk handelen. Die naam is problematisch: het gaat niet om al het menselijk handelen, alleen dat van een (rijke) westerse mens die zich los ziet van de rest van de natuurlijke wereld, vooruitgang economisch meet en autonomie benadrukt. De naam stelt de mens ook centraal, terwijl dat juist onderdeel van het probleem is. Maar hij laat wel het verband zien tussen die menselijke uitzonderingspositie en de problemen van deze tijd, zoals de klimaatcrisis en het verlies van biodiversiteit.

Mensen staan natuurlijk niet los van de rest van de wereldebewoners. De coronapandemie liet in maart bijvoorbeeld zien dat vleermuizen in China, wetenschappers, proefdieren, Brabanders en allerlei anderen met elkaar verbonden zijn in relaties waarin ze allemaal invloed uitoefenen. Als materie, maar ook cultureel en politiek.

Er zijn veel soorten wij in het Antropoceen en 'wij' is bovendien veranderlijk. Soms wordt een groep tot wij of zij gemaakt, soms kiezen de leden er zelf voor. Dat kan dingen teweegbrengen – denk bijvoorbeeld aan het groeiende wij van de Black Lives Matter-beweging, gericht op rechtvaardigheid.

'Wij' wordt door populistten graag als homogeen voorgesteld om een zij te kunnen creëren, maar is altijd meerstemmig: we zijn allemaal verschillend. Om de grote problemen van deze tijd – de ecologische, maar ook de groei van extreemrechts – aan te kaarten, moeten we die meerstemmigheid serieus nemen.

Dat houdt onder andere in dat mensen zichzelf als mens anders zullen moeten begrijpen: als deel van een groter geheel. Antropoloog Arturo Escobar schrijft daarom dat we toe moeten naar een pluriversum, een wereldbeeld dat rekening houdt met het feit dat er verschillende wereldbeelden zijn, waarin verschillende soorten wijsheid huizen. Die zijn niet alleen menselijk. Er zijn ook dierenwerelden en plantwerelden en meersoortige, waar mensen deel van uit kunnen maken.

We worden nu vooral geconfronteerd met hoe menselijk handelen leefwerelden vernielt – van anderen en uiteindelijk van de mensen zelf, want die hebben ook zuurstof nodig en groen en stilte. Maar het kan anders. Er zijn kunstenaars en schrijvers die laten zien hoe, en sommige wetenschappers zoeken naar manieren om onderzoek te doen voorbij de mens. En de dieren denken ook mee. Dat kun je bijvoorbeeld zien op plekken waar wezens van verschillende soorten op een nieuwe manier samenleven. Zoals in het koeienrusthuis, waar de kippen de ogen van de runderen schoonmaken, iedereen elkaar groet, een geit een koe adopteert en menselijke bezoekers kunnen leren over een ander soort tijd, een ander soort gemeenschap, die niet soft of minderwaardig is, maar anders. En dat andere is nodig om het anders te kunnen doen, als begin voor een ander soort wij.

Geschreven als bijdrage aan het Winternachten internationaal literatuur festival Den Haag door Eva Meijer.